

ทางพันทุกซ์

วันนี้ได้รับอนุญาตจากท่านอาจารย์ ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสให้แสดงธรรมแก่พุทธบริษัททั้งหลาย ที่มานั่งประชุมอยู่ ณ ที่นี้ ดังนั้น ขอพุทธบริษัททั้งหลายจงตั้งใจให้อยู่ในความสงบ เพราะว่าการแสดงธรรมวันนี้ มีความจำเป็นเกี่ยวกับภาษา จะต้องตั้งใจฟังลุ่มที่จะแปลไป มิฉะนั้นจะไม่เข้าใจ

เมื่อได้มาพักอยู่ที่นี้ อาตมารู้สึกมีความสุขสบายใจ เพราะว่าทั้งท่านอาจารย์ก็ดีทั้งสานุศิษย์ก็ดี ทำความพอใจ หน้ายิ้มแย้มแจ่มใสสมกับเป็นผู้ได้ประพฤติปฏิบัติธรรมอันแท้จริงเมื่อได้มาเห็นสถานที่ซึ่งท่านอยู่อาศัยก็เลื่อมใส แต่บ้านหลังใหญ่นี้ใหญ่เหลือเกิน คิดสงสารท่านเหมือนกันในการบูรณะสร้างที่อยู่เพื่อปฏิบัติธรรมต่อไป

อาตมาเคยลำบากมาแล้ว เป็นอาจารย์มาหลายปี ตั้งต้นสอนจริงๆ จังๆมาประมาณเกือบ ๓๐ ปี ขณะนี้มีวัดสาขาน้อยใหญ่ที่ขึ้นต่อวัดหนองป่าพงประมาณ ๔๐ แห่งแล้ว แต่ก็รู้สึกว่ามีศิษย์สอนยากสอนลำบากเหลือเกิน บางคนก็รู้แล้วไม่เอาใจใส่ บางคนไม่รู้ก็ไม่เอาใจใส่ เดียวนี้ก็เลยคิดอะไรไม่ค่อยจะออก ไม่ทราบว่าจะทำไมจิตใจของมนุษย์จึงเป็นอย่างนั้น ถ้าไม่รู้ก็ไม่ดี แต่บอกให้รู้แล้วก็ยังไม่รับเอา จะทำอย่างไรอีกต่อไปก็ยังไม่รู้อีกเหมือนกัน เมื่อปฏิบัติไปก็มีแต่เรื่องสงสัยทั้งนั้นแหละสงสัย อยู่เรื่อยๆอยากจะไปแต่พระนิพพาน แต่ไม่เดินไปตามทาง อยากจะไปหลายๆเท่านั้น มันวุ่น ให้นั่งสมาธิก็กลัว มีแต่ความง่วง ง่วงนอน สิ่งที่เราไม่สอนนั้นแหละชอบปฏิบัติ ฉะนั้นเมื่อมีโอกาสมาเยี่ยมท่านอาจารย์ จึงเรียนถามท่านว่า ลูกศิษย์ของท่านเป็นอย่างไร ท่านตอบว่าเหมือนกัน นี่ก็เป็นความยุ่งยากอันหนึ่ง เป็นปัญหาอันหนึ่งของครูบาอาจารย์ที่จะช่วยลูกศิษย์

ธรรมะที่จะกล่าวในวันนี้ เป็นธรรมะที่จะแก้ปัญหามาในปัจจุบัน ในเวลาที่เรากลับมาในชาตินี้ ในวันนี้ เดียวนี้

พุทธบริษัทบางกลุ่ม ผู้หญิงก็ดี ผู้ชายก็ดี เคยพูดว่า ฉันมีธุระมากเกี่ยวแก่การงาน ไม่มีโอกาสที่จะทำความเพียร จะให้ฉันทำอย่างไร อาตมาตอบว่า โยมทำงานนั้นโยมหายใจหรือเปล่า เขาตอบว่าหายใจอยู่ ทำไมโยมมีโอกาสหายใจ เมื่อโยมทำงานอยู่เขาก็ไม่พูด

โยมมีสติอยู่เท่านั้นแหละ ก็มีเวลามากเหลือเกินที่จะทำความเพียร ที่จะทำกรรมฐาน เหมือนกับลมหายใจเข้าออก เราทำงานอยู่ที่หายใจอยู่ นอนอยู่ที่หายใจอยู่ นั่งก็หายใจอยู่ ทำไมมันมีโอกาสรายใจอย่างนั้น ถ้าเรามีความรู้สึกถึงความมีชีวิตของเราที่ลมหายใจ นั้น มันก็ต้องมีเวลาอยู่ตลอดเวลา

ใครเคยมีความทุกข์ใหม่ ใครเคยมีความสุขใหม่ คิดดูซิเคยมีไหม นั่นแหละที่ธรรมะเกิด ที่ตรงนี้ ที่ปฏิบัติธรรมะก็อยู่ที่ตรงนี้ ใครเป็นสุข ใจมันเป็นสุข ใครเป็นทุกข์ ใจมันเป็นทุกข์ มันเกิดที่ไหน มันดับที่นั่น กายและใจสองอย่างนี้ รวมมีเอามาแล้วทุกคน ไม่ใช่ไม่มีหลักปฏิบัติ หลักปฏิบัติมีอยู่แล้ว มีกายมีใจ เท่านั้นพอแล้ว ทุกคนที่นั่งรวมกันอยู่ นี้เคยมีความสุขใหม่เคยมีความทุกข์ใหม่ ทำไมเป็นอย่างนั้น มันเป็นเพราะอะไร นี่คือการปัญหาแล้ว ปัญหาที่จะเกิดขึ้นมาละ ถ้าเรารู้จักทุกข์ รู้จักเหตุของทุกข์ รู้จักความดับทุกข์ รู้จักข้อปฏิบัติถึงความดับทุกข์ มันก็แก้ปัญหาได้

นี่คือทุกข์ ทุกข์ธรรมดาอย่างหนึ่ง ทุกข์ที่เหนือธรรมดาอย่างหนึ่ง ทุกข์ประจำสังขารนี้ ยืนก็เป็นทุกข์ นั่งก็เป็นทุกข์ นอนก็เป็นทุกข์ อย่างนี้เป็นทุกข์ธรรมดา ทุกข์ประจำสังขาร พระพุทธเจ้าท่านก็มีเวทนาอย่างนี้ มีสุขอย่างนี้ มีทุกข์อย่างนี้ แต่ท่านก็รู้จักว่าอันนี้เป็นธรรมดา สุขทุกข์ธรรมดาทั้งหลายเหล่านี้ ท่านระงับมันได้ เพราะท่านรู้จักเรื่องของมัน รู้จักทุกข์ธรรมดา มันเป็นของมันอย่างนั้น ไม่รุนแรง ท่านให้ระงับทุกข์ที่มันจรมา ทุกข์ที่เหนือธรรมดา เปรียบประหนึ่งว่าเราเป็นไข้ เอายาไปฉีด ฉีดเข้าไปในร่างกาย เข็มฉีดยา นั้นมันทะลุเข้าไปในเนื้อหนัง เราารู้สึกเจ็บนิดหน่อยเป็นธรรมดา เมื่อถอนเข็มออกมาแล้ว ความเจ็บก็หาย นี่เรียกว่าทุกข์ธรรมดา ไม่ใช่อะไร ทุกคนจะต้องเป็นอย่างนี้ ทุกข์ที่ไม่ใช่ธรรมดานั้น คือทุกข์ที่เรียกว่า อุปาทาน เข้าไปยึดมันถือมันไว้ เปรียบประหนึ่งว่าเอาเข็มฉีดยาไปอาบ ยาพิษ แล้วก็ฉีดเข้าไปนี่ไม่ใช่เจ็บธรรมดาแล้ว ไม่ใช่ทุกข์ธรรมดาแล้ว เจ็บ จนตาย ทุกข์จนตาย นี่เรียกว่าทุกข์เกิดจากอุปาทาน ความเห็นผิด นี่ก็เป็นปัญหาอันหนึ่ง

ไม่รู้จักรอนิจจัง ความเปลี่ยนแปลงของสังขาร สังขารมันเป็นวิภูฏสงสาร สังขารทุกขัง ทุกข์ในสงสารมันเปลี่ยนแปลง เราไม่ยอมให้มันเปลี่ยนแปลง เราคิดผิดมันก็ทุกข์ คิดถูกมันก็ไม่ทุกข์คนเกิดขึ้นมาแล้วไม่เห็นสังขารอันนั้น เห็นสังขารว่าเป็นตัวเป็นตนเป็นเราเป็นเขา

ไม่ยากให้สังขารเปลี่ยนแปลงไป พุคง่าย ๆ ก็หมายความว่า เราหายใจเข้าออก ออกไป
แล้วก็เข้ามา เข้ามาแล้วก็ออกไป มันเป็นของมันอยู่อย่างนั้น เราจึงมีชีวิตอยู่ได้ ถ้าเราให้
มันออกไป ไม่ให้มันเข้ามา มันก็อยู่ไม่ได้ มัน ไม่ใช่เรื่องเช่นนั้น เรื่องของสังขารมันเป็น
อย่างนี้ แต่เราไม่รู้จัก เช่นว่ามีสิ่งของแล้วมันหายไป ไม่อยากให้มันหาย คิดว่ามันเป็นเรา
เป็นของเรา ไม่เห็นตามสังขารที่มันหมุนเวียนอยู่ตามธรรมชาติมัน มันก็เลยเกิดทุกข์
ขึ้นมา ไม่เชื่อก็ลองดูซิ หายใจออกหายใจเข้า มันสบายอยู่ได้ ถ้าหายใจออกแล้วไม่เข้า
หรือหายใจเข้าแล้วไม่ออกจะอยู่ได้ไหม สังขารมันเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของมันอยู่
อย่างนั้นเราเห็นว่ามันเป็นอยู่อย่างนั้น เห็นตามธรรมชาติ เห็นเรื่องอนิจจัง ความ
เปลี่ยนแปลง เราอยู่ด้วยอนิจจัง อยู่ด้วยความเปลี่ยนแปลงอย่างนี้ รู้ว่า มันเป็นอย่างนั้น
แล้วก็ปล่อย เรียกว่าการปฏิบัติธรรมให้มีปัญญา รู้ตาม สังขารอย่างนั้น ทุกข์ก็ไม่เกิด ถ้า
คิดเช่นนั้นมันก็ขัดต่อความรู้สึกของเรา ขัดต่อความรู้สึกก็ขัดต่อธรรมชาติความเป็นจริง
ของมันเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น เราป่วยเข้าโรงพยาบาล คิดในใจไม่อยากตาย อยากหาย
เท่านั้น คิดอย่างนั้นไม่ถูก เป็นทุกข์ ต้องคิดว่า หายก็หาย ตายก็ตาย เพราะเราแต่งไม่ได้ นี่
เป็นสังขาร คิดอย่างนี้ถูก ตายก็สบาย หายก็สบายต้องได้อย่างหนึ่ง จนได้เราก็คิดว่าจะต้อง
หาย จะต้องไม่ตาย อย่างนี้มันเรื่องจิตของเราไม่รู้จักสังขาร ฉะนั้นเราก็ต้องคิดให้มันถูก
ว่าหายก็เอา ไม่หายก็เอา ตายก็เอา เป็นก็เอา ถูกทั้งสองอย่างสบายไม่ตกใจ ไม่ร้องไห้ ไม่
โศกเศร้า เพราะมันเป็นอย่างนั้นจริงๆ อย่างนั้นพระพุทธเจ้าของเราท่านจึงมองเห็นชัด
ธรรมชาติของท่านยังใหม่เอี่ยมอยู่เสมอ ไม่ล้าสมัย ไม่เปลี่ยนแปลงที่ไหนทุกวันนี้ยังมีความ
จริงอยู่ ยังไม่เสื่อม ยังเป็นอยู่อย่างนั้น ไม่ไปที่ไหน ถ้าใครจะรับพิจารณาอย่างนั้น จะได้
เกิดความสะดวกสบาย ท่านให้อุบายว่า อันนี้ไม่ใช่ตัวเรา อันนี้ไม่ใช่ของเรา แต่เราฟัง
ไม่ได้ ไม่อยากฟัง เพราะเราเข้าใจว่า นี่เป็นตัวเรา เป็นของเรานี้แหละเป็นเหตุให้ทุกข์เกิด
ตรงนี้ ให้เราเข้าใจอย่างนี้

เมื่อกลางวัน มีโยมคนหนึ่งมาถามปัญหาว่า เมื่อมันมีความโกรธขึ้นมา จะให้ดิฉันทำ
อย่างไร อาตมาบอก ว่า เมื่อมันโกรธขึ้นให้อานาฬิกามาหมุนตั้งไว้ บอกนั้นได้สอง
ชั่วโมงให้โกรธมันหายนะ ลองดู ถ้ามันเป็นเราบอกได้สองชั่วโมงก็หายโกรธ แต่อันนี้
ไม่ใช่เรา สองชั่วโมงมันก็ยังไม่หาย บางทีหนึ่งชั่วโมงมันก็หายแล้ว จะไปเอาโกรธมา
เป็นเรามันก็ทุกข์ซี นี่ถ้าเป็นตัวเรา มันต้องได้ตามปรารถนาอย่างนั้น ถ้าไม่ได้ตาม
ปรารถนาก็เป็นเรื่องโกหก เราอย่าไปเชื่อมั่นเลย มันจะดีใจก็อย่าไปเชื่อมั่น จะเสียใจก็

อย่าไปเชื่อ มันจะรักอย่าไปเชื่อมัน มันจะเกลียดก็อย่าไปเชื่อมันมันเรื่อง โทกหกทั้งนั้น ให้คำตอบเขาอย่างนี้

ใครเคยโกรธไหม เมื่อโกรธขึ้นมามันเป็นสุขหรือทุกข์? โกรธถ้าเป็นทุกข์ทำไมไม่ทิ้งมันเอาไว้ทำไม นี่จะเข้าใจว่าเรารู้ได้อย่างไรเล่า จะเข้าใจว่าเราฉลาดอย่างไรเล่า ตั้งแต่เราเกิดมานี่ มันโกรธเรากี่หนมาแล้ว บางวันมันทำให้ครอบครัวเราทะเลาะกันก็ได้ร้องไห้ทั้งคืน ก็ได้ ขนาดนั้นก็ยังเกิดความโกรธอีก ยังเก็บมันเอาไว้ในใจอีก ทุกข์อีกอยู่ตลอดเวลา ตลอดถึงบัดนี้ ตั้งแต่นี้ต่อไปถ้าโยมทุกคนไม่เห็นทุกข์ มันก็จะทุกข์เรื่อยๆ ไป ถ้าเห็นทุกข์วันนี้เอามันทิ้งเสีย เอามันทิ้ง ถ้าไม่ทิ้งมัน มันจะทำให้เราทุกข์จนตลอดวันตาย ไม่ได้หยุด วัฏฏสงสารก็ต้องเป็นอย่างนี้ ถ้าเรารู้จักทุกข์อย่างนี้ ก็แก้ปัญหาได้เท่านั้น ฉะนั้น พระพุทธเจ้าท่านว่าไม่มีอุบายอะไรที่จะดีไปกว่านี้ อุบายที่จะไม่มีทุกข์ ก็เห็นว่าอันนี้ไม่ใช่ตัวอันนี้ไม่ใช่ของตัวเท่านี้ อันนี้เลิศแล้ว อันนี้ประเสริฐแล้ว แต่เราไม่ค่อยได้รับฟัง เมื่อทุกข์ทุกทีก็ร้องไห้ทุกที ยังไม่จำอีกนี่ ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น ทำไมไม่ดูนานๆ ท่านอาจารย์สอนให้ดู ให้ภาวนาพุทโธ ให้เห็นชัด

ระวังบางคนจะไม่รู้ว่าธรรมะนะ นี่คือธรรมะนอกคัมภีร์คนเราไปอ่านแต่คัมภีร์แล้วไม่เห็นธรรมะ วันนี้อธิบายธรรมะนอกคัมภีร์แต่อยู่ในขอบเขต บางคนฟังแล้วจะไม่รู้เรื่องจะไม่เข้าใจในธรรมะ ถ้าเราไม่เข้าใจในธรรมะ เราจะมีความทุกข์ตลอดไปสังขารมันเกิดขึ้นแล้วก็ดับไปเป็นธรรมดา เรื่องธรรมดาอย่างนี้ยกตัวอย่างให้ฟังอีกสักเรื่องหนึ่ง คนสองคน เช่นคนนี้กับคนนี้เดินไปด้วยกัน เห็นเปิดตัวหนึ่ง ไม้ตัวหนึ่ง คนหนึ่งว่า แหม ไม้ทำไมไม่เหมือนเปิด เปิดทำไมไม่เหมือนไม้ คิดอยากจะให้ไม้เป็นเปิด คิดอยากจะให้เปิดเป็นไม้ มันก็เป็นไปได้ เมื่อมันเป็นไปได้ โยมก็คิดว่า แหม อัจฉริยะเหลือเกิน ทำไมไม้ไม่เป็นเปิดอยากจะให้เปิดเป็นไม้ที่อยู่ตลอดเวลา ในชั่วชีวิตหนึ่งๆมันก็ไม่เป็นให้ เพราะเปิดก็เป็นเปิด ไม้ก็เป็นไม้ ถ้าคนนี้คิดอย่างนี้ไม่หยุดก็ต้องทุกข์ คนที่สองเห็นว่า เปิดก็เป็นเปิด ไม้ก็เป็นไม้นั้นแหละแล้วก็เดินผ่านไป ปัญหาไม่มี เห็นลูกแล้วที่เป็นเปิด ให้เป็นเปิดไปเป็นไม้ก็ให้เป็นไม้ไปเสีย คนที่อยากให้เปิดเป็นไม้ อยากให้ไม้เป็นเปิดอยู่นั้นแหละ ก็เป็นทุกข์มาก อย่างนี้ก็เหมือนกับอนิจจังเป็นของไม่เที่ยง อยากจะให้มันเที่ยงมันก็ไม่เที่ยง เมื่อมันไม่เที่ยงเมื่อไร ก็เสียใจเมื่อนั้น ถ้าใครเห็นว่า อนิจจัง เป็นของไม่เที่ยงอย่างนั้น คนนั้นก็สบายไม่มีปัญหา คนอยากให้มันเที่ยงก็มีปัญหาเป็นทุกข์เป็นร้อน

บางทีนอนไม่หลับ อย่างนี้ก็ไม่ได้ นี่เรียกว่าไม่รู้เรื่องของอนิจจัง ตามความจริง เป็น
ธรรมชาติของพระพุทธเจ้า

เมื่ออยากรู้ธรรมะจะไปดูที่ไหนได้ ดูอยู่ที่กายของเรานี้แหละ ดูอยู่ที่ใจของเรานี้แหละ
ไปดูในตัวไม่พบ ไม่เห็น จะรู้ธรรมะอย่างแท้จริง ต้องดูในกายของเรา นี่เรียกว่า รูปธรรม
รู้เข้าไปอีกชนิด หนึ่งไม่มีรูป มีปรากฏอยู่คือ นามธรรม มีสองอย่างเท่านั้นรูปธรรม
มองเห็นด้วยตาของเราที่นั่นอยู่นี่ แต่นามธรรมมองไม่เห็น นามธรรมไม่ใช่สิ่งที่มองดู
ด้วย ตาเนื้อได้ ต้องมองดูด้วยตาใจ คือตาใจ มองดูในใจถึงจะเห็นนามธรรม คนจะบรรลุ
ธรรมะ จะได้เห็นธรรมะต้องรู้จักว่า ธรรมะอยู่ตรงไหนเสียก่อน ถ้าธรรมะอยู่ที่กาย ก็
ต้องมาดูที่กายของเรา ดูตั้งแต่นี้ลงไป เอาอะไรมาตรวจดูตรงนี้ เอานามธรรมคิดตัว
วิญญาณธาตุดูกายนี้ ไปดูที่อื่นไม่พบ เพราะความสุข ความทุกข์เกิดจากที่นี่ หรือใครเห็น
ความสุขเกิดจากต้นไม้ มีไหม เกิดจากแม่น้ำ มีไหม เกิดจากดินฟ้า อากาศ มีไหม
ความสุข ความทุกข์ เป็นความรู้สึกทางกายทางใจของเรานี้เอง ฉะนั้นพระพุทธองค์ท่าน
ให้รู้จักธรรมะ ให้มาดูธรรมะที่กายของเรานี้ คือธรรมะอยู่ที่นี้ จงมาดูที่นี้ อย่างท่าน
อาจารย์ท่านสอนนี้ ท่านให้มาดูที่ตัวธรรมะ แต่เราเข้าใจว่าตัวธรรมะอยู่ที่หนังสือจึงไม่
เจอ ถ้าดูหนังสือก็ต้องน้อมเข้ามาในนี้อีกจึงจะรู้จักธรรมะ อย่างนี้ให้เข้าใจว่า ธรรมะที่
แท้จริงอยู่ที่ไหน อยู่ที่นี้ อยู่ที่กาย อยู่ที่ใจนี้ ให้เอาใจนี้พิจารณากาย นี้เป็นหลักการ
พิจารณา

ฉะนั้น จึงทำปัญญาให้เกิดขึ้นในจิตของเรา เมื่อปัญญาเกิดขึ้นในจิตของเราแล้ว จะมอง
ไปที่ไหนจะมีแต่ธรรมะทั้งนั้นเห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ตลอดเวลา อนิจจังเป็นของไม่
เที่ยงทุกขังถ้าไปยึดว่ามันเที่ยง ก็เป็นทุกข์ เพราะอันนั้นไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตนอยู่แล้ว แต่เรา
ไม่เห็น กลับเห็นว่าเป็นตัวเป็นอยู่เสมอเห็นว่าเป็นของของตนอยู่ทุกเวลา คือเราไม่เห็น
สมมุติ รู้จักสมมุติกันเสียเถิด เช่นเราทุกคนที่นั่นในที่นี่มีชื่อทุกคน ชื่อเรานี้เราตั้งใหม่
หรือมันเกิดพร้อมกันกับเรา หรือมีชื่อติดตามมาตั้งแต่วันเกิดเข้าใจไหม นี่สมมุติ สมมุติ
ประโยชน์ใหม่ มีประโยชน์เช่น สมมุติว่าชื่อ นาย ก นาย ข นาย ค นาย ง มันก็เป็นคน
ด้วยกันทั้งหมด ต้องเอาชื่อคนมาใส่เป็นให้สะดวก แก่การพูด สะดวกแก่การงานเท่านั้น
แหละ เช่น เราต้องการใช้นาย ก ก็เรียกนาย ก นาย ก ก็มา นาย ข นาย ค นาย ง เฉยเสียไม่
ต้องมา สมมุติมันสะดวกเท่านั้น ถ้าไม่มีสมมุติ เราจะเรียกคนมาใช้สักหนึ่งคน ถ้าเรียกว่า

คนๆ คนๆทั้งหมดก็จะลุกขึ้นมา ก็ใช้ไม่ได้จะทำอย่างไรฉะนั้นสมมุติจึงมีประโยชน์ คือ สะดวกแก่การใช้เท่านั้น เมื่อตามดูเข้าไปแล้วที่จริงไม่มีใครทั้งนั้น มันเป็นวิมุติ มีดินมีน้ำ มีไฟ มีลม เท่านั้นแหละ ที่เป็นสกลร่างกายของเรา แต่เรามองไม่ค่อยจะเห็น เพราะมี อupaทาน อตตะอupaทาน มันไม่เห็น ถ้าเราเห็นชัดจะเห็นว่าตัวของคนๆ หนึ่งไม่มีอะไร มาก ส่วนที่มันเคลื่อนไหวก็เป็นดิน ส่วนที่เหลวก็เป็นน้ำ ส่วนที่ร้อนก็เป็นไฟ ส่วนที่พัด ไปมากก็เป็นลม มีดิน มีน้ำ มีไฟ มีลม ผสมกันเข้าไปเป็นก้อนก็เรียกว่ามนุษย์ เมื่อมัน แยกกันออกไปอีก ส่วนดินที่เป็นดินไป ส่วนน้ำก็เป็นน้ำไป ส่วนไฟก็เป็นไฟไป ส่วนลม ก็เป็นลมไป เป็นคนที่ไหนคนไม่มีเลย มันเป็นอยู่อย่างนั้น พระพุทธเจ้าจึงสอนว่า ไม่มี อะไรยิ่งไปกว่าการที่เราเข้าใจว่า อันนี้ไม่ใช่ตัวเรา แต่เป็นของสมมุติอันนั้นไม่ใช่ของเรา แต่เป็นของสมมุติ ถ้าเราเข้าใจสิ่งทั้งหลายแจ่มแจ้งเป็นธรรมชาติแล้ว ก็จะสบายใจ ถ้า เราดูในปัจจุบันอย่างนี้ว่ามันไม่เที่ยง อันนี้ก็ไม่ใช่เรา อันนั้นก็ไม่ใช่ของเรา ให้เห็นอยู่ อย่างนี้ ถ้าอันนี้วิบัติเมื่อไรก็สบายใจเหมือนกัน ถ้าอันนั้นจะวิบัติไป แยกกันไปเมื่อไร ใจก็สบาย เพราะไม่มีของใคร เป็นแต่ดินน้ำ ไฟ ลม เท่านั้น แต่คนเราจะเห็นตามได้ยาก แต่ถึงจะยากก็ไม่เหลือวิสัยของมนุษย์ หากเราเห็นเช่นนั้นได้ก็สบายใจ ใจจะไม่ค่อย โกรธ ไม่มี โลก ไม่มี โกรธ ไม่มี หลง จะมีธรรมะอยู่สม่ำเสมอ ไม่ต้องอธิบายยาก เพราะต่างก็เป็นดิน เป็นน้ำเป็นไฟ เป็นลมเหมือนกัน ไม่มีอะไรมากไปกว่านั้น เมื่อ ยอมรับว่าเป็นจริงอย่างนั้น ก็เห็นจริงในธรรมะ เมื่อเห็นจริงในธรรมะแล้วก็ไม่ต้อง เปลื้องครูบาอาจารย์ ไม่ต้องสอนกันทุกวันหรือ เมื่อรู้แล้วก็จะทำตามหน้าที่เท่านั้น แต่ เดียวนี้ที่เราสอนยากลำบาก คือมันไม่ยอมรับ ยังเถียงครูบาอาจารย์อยู่ ยังเถียงพระธรรม วินัยอยู่ถ้าอยู่ใกล้ครูบาอาจารย์ ก็ ทำดีเสียหน่อยหนึ่ง เมื่อลับหลังครูบา-อาจารย์ ก็เป็น ขโมยเสีย เป็นเรื่อง ที่สอนยากอย่างนี้ โยมเมืองไทยเป็นอย่างนั้น จึงต้องเปลื้องครูบา อาจารย์ มาก

ระวังนะ ระวังไม่ดีไม่เห็นธรรมะนะ ต้องระวังให้ดี ต้องนำไปพิจารณาให้เกิดปัญญา ดอกไม้ที่สวยงาม คุชิ เห็นสิ่งที่ไม่สวยในนี้หรือเปล่า เห็นสิ่งที่ไม่สวยในสิ่งที่สวยหรือ เปล่า มันจะสวยไปกี่วัน ต่อไปมันจะเป็นอย่างไร ทำไมมันเปลี่ยนแปลงไปอย่างนั้นอีก ๓-๔ วัน ก็ให้เอาไปทิ้งซะใหม่ เพราะหมดความสวย มันไม่สวยเสียแล้ว นี่คือการคิด ความสวย คิดความดี ถ้ามีความดีก็ดี ดี ดี พระพุทธองค์ของเราท่านตรัสว่า สวยก็พึงว่า สวยเฉยๆอย่าไปติดมัน ถ้ามีความดีใจก็อย่าเพิ่งไปเชื้อมันเลย ที่ว่าดีนี้ก็ไม่แน่ว่าสวยนี้ก็ไม่

แน่ ไม่มีแน่สักอย่างหนึ่ง ไม่มีอะไรจะแน่นอนในโลกนี้ นี่คือความจริงของที่ไม่จริง คือ
สวามิภักดิ์ มันจริงแต่ว่ามันจะเปลี่ยนแปลงของมันอยู่อย่างนั้นตลอดเวลา ถ้าเราเห็นว่า
มันสวยๆอย่างนี้ เมื่อหมดความสวยไปใจเราก็ไม่สวย ถ้ามันหมดความดีแล้วใจเราก็ไม่ดี
ด้วย เราเอาใจไปฝากกับวัตถุต่างๆอย่างนี้ หากว่ามันเสียหายไปเราก็ทุกข์ เพราะเราไปยึด
มันถือมันว่าอันนี้เป็นของเรา พระพุทธเจ้าท่านให้รู้จักว่า มันเป็นธรรมชาติของมัน
เท่านั้น สวย เกิดขึ้นมาอีกไม่กี่วันก็หายแล้ว อย่างนี้ปัญญาก็เกิดแล้ว ฉะนั้นท่านจึงให้
เห็นอนิจจัง เห็นว่ามันสวยก็ว่าไม่ใช่เห็นว่ามันไม่สวยก็ว่าไม่ใช่ เห็นว่าดีก็ไม่ใช่ ให้เห็นไว้
อย่างนี้ อยู่เสมออย่างนี้ จะเห็นความจริงในสิ่งที่ไม่จริง จะเห็นความไม่เปลี่ยนแปลงใน
สิ่ง ที่มันเปลี่ยนแปลงอย่างนั้น

วันนี้อธิบายให้รู้จักทุกข์ สิ่งที่เกิดทุกข์ สิ่งดับทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ สี่
อย่างนี้ รู้จักทุกข์เมื่อทุกข์แล้วก็ทิ้งรู้จักเหตุที่จะให้ทุกข์เกิดแล้วก็ทิ้ง ปฏิบัติให้ถึงความ
ดับทุกข์ ก็เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นของไม่แน่นอน ทุกข์แล้วก็ดับมันดับแล้วจะไป
อยู่ที่ไหน เราปฏิบัติแล้วจะเอาอะไร ปฏิบัตินี้ปฏิบัติเพื่อละ ไม่ใช่เพื่อเอา อย่างโยมที่ถาม
เมื่อกลางวันนี้ว่าเป็นทุกข์ อาตมาถามว่าโยมอยากเป็นอะไร ตอบว่าอยากตรัสรู้ธรรม
อยากตรัสรู้ธรรมมันไม่ได้ตรัสดอก อย่าให้มันอยากเลย อาตมาบอกไปจะรู้หรือไม่ก็ตาม
เถอะ เมื่อรู้จักทุกข์ตามความจริงมันก็ทิ้งทุกข์ รู้จักเหตุให้ทุกข์เกิด ที่ไหนทุกข์จะเกิด ก็
ไม่ทำมันจะปฏิบัติมันก็ดับทุกข์ ที่ปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์อันนี้ก็ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน ไม่
เราใช่เขา เห็นเช่นนี้ทุกข์ก็ดับ เหมือนคนเดินทางไปเดินไป ไปถึงแล้วก็หยุดอยู่ มันดับ
นั่นใกล้ต่อพระนิพพานง่ายๆ เดินไปก็เป็นทุกข์ ถอยกลับก็เป็นทุกข์ หยุดอยู่ก็เป็นทุกข์
เดินไปก็ไม่เดิน ถอยกลับก็ไม่ถอย หยุดอยู่ก็ไม่หยุด มีอะไรเหลือไหมดับ รูปมันดับนาม
มันก็ดับ นี้เรียกว่าดับทุกข์ฟังยากสักหน่อยนะถ้าหากเราภาวนาพิจารณาเรื่อยๆ มันจะฟื้น
ขึ้นมาแล้วจะรู้จักมันจะดับของมันอย่างนั้น ที่สุดคำสอนพระพุทธเจ้าเป็นอย่างนั้น หมด
ละ ไม่เป็นอะไร ละหมด พระพุทธเจ้าสอนจบตรง นี้ละหมด จบลงที่นี้

วันนี้อธิบายธรรมะให้ญาติโยม และถวายท่านอาจารย์ ถ้าหากว่าผิดพลาดประการใด ขอ
อภัยด้วย แต่อย่าเพิ่งเข้าใจว่ามันผิด มันถูก ฟังไว้ก่อน ให้รู้จักผิด รู้จักถูก ถ้าเหมือนกับ
เอาผลไม้ชนิดหนึ่งถวายท่านอาจารย์ และฝากญาติโยมทุกๆคนอาตมาบอกว่า ผลไม้ที่
มันหวานนะ ก็ขอให้ฟังไว้ก่อน อย่าเพิ่งเชื่อว่ามันหวานละ เพราะเมื่อไม่รู้จักรสผลไม้ที่

มันเปรี้ยวเอามือจับมันก็ไม่รู้เปรี้ยว ผลไม้มันหวานถวายให้จับดู มันก็ไม่รู้หวาน
ฉะนั้นที่เทศน์ให้ฟังวันนี้ อย่าเพิ่งเชื่อ ถ้าอยากจรรู้จักรสเปรี้ยวหวาน ของผลไม้ ก็ต้อง
เอามือไปเฉือนแล้วเคี้ยวดูในปากนั่นแหละ หากมันเปรี้ยวก็จะรู้สึกเปรี้ยว หากมันหวานก็
จะรู้สึกหวาน ที่นี้เชื่อได้แล้ว เพราะเหตุใดจึงเชื่อ เพราะว่าป็นปัจเจกตั้งแล้วมีพยานตัวเรา
จะเป็นพยานของตัวเองแน่นอนแล้วที่นี้ ฉะนั้น ผลไม้ที่เอาตมาฝากให้วันนี้ อย่าเพิ่งเอาไป
ทิ้ง เก็บไว้ทาน ให้รู้รสเปรี้ยวหวานเสียก่อน จนเป็นสติปัญญา ตัวเราเป็นพยานของเราแล้ว
แน่นอน

พระพุทธเจ้าไม่มีครู ไม่มีอาจารย์นะ อาชีวกไปถามท่านว่าใครเป็นครูเป็นอาจารย์ของ
ท่าน พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า เราไม่มีครู ไม่มีอาจารย์ อาชีวก ก็ สบัดหน้าไปเลย คือ
บอกความจริงกันไป บอกความจริงกับคน ไม่รู้จักความจริง ไม่เชื่อ ไม่รู้จักฟัง ไม่รู้จัก
เอา ฉะนั้น วันนี้เอาตมาถึงบอกว่าอย่าเพิ่งเชื่อ อย่าเพิ่งไปเชื่อ คนไปเชื่อคนอื่นเขาทำว่า
คนโง่ เพราะไม่มีพยานในตัวของเรา คังนั้น ให้ยึดพยานใจตัวของเราอย่างนั้น
พระพุทธเจ้าจึงตรัสเลยว่า พระพุทธองค์ไม่มีครู ไม่มีอาจารย์ อย่างนี้เป็นความจริง แต่เรา
คิดให้ถูกนะ ถ้าคิดไม่ถูกแล้ว ไม่เคารพอาจารย์นะ ไม่มีครู ไม่มีอาจารย์ อย่าไปว่านะ ถ้า
ครูอาจารย์สอนถูกมาแล้ว เราจักปฏิบัติ เห็นถูกเห็นผิด รู้ขึ้นมาตามครูบาอาจารย์

วันนี้พวกเราทั้งหลาย มีโชคดี เอาตมามีโอกาสรู้จักญาติโยมทุกคน และได้พบกับท่าน
อาจารย์ ไม่น่าจะมาเห็นกันนะ เพราะอยู่ไกลกันมาก วันนี้เอาตมาเห็นว่าจะต้องมีเหตุ
ปัจจัยอันหนึ่ง ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสว่า อะไรที่จะเกิดขึ้นมา จะต้องมีเหตุอย่างนี้อย่าลืม
นะจะต้องมีเหตุอันหนึ่ง บางทีสมัยก่อนอดีตชาติ เอาตมาได้มาเป็นพี่น้องๆ ของญาติ
โยมแถวๆนี้ก็เป็นได้ ถ้าพูดถึงเหตุมันเป็นอย่างนั้น คนอื่นไม่ได้มา แต่เอาตมาได้ มาทำไม
หรือว่าจะมาสร้างเหตุเดี๋ยวนี้ก็ได้ ฉะนั้นจึงฝากธรรมไว้ให้ญาติพี่น้องทั้งหลายคนแก่ก็
เป็นพ่อเป็นแม่ คนมีอายุเสมอๆกันก็เป็นเพื่อน คนอายุน้อยๆก็เป็นลูกหลานทุกคน ขอ
ฝากความอาลัยไว้ ณ ที่นี้ ญาติโยมทั้งหลายจงเป็นผู้ขยันขันแข็ง หมั่นในข้อประพฤติ
ปฏิบัติ ไม่มีอะไรแล้วจะยิ่งกว่าธรรมะ ธรรมะนี้เป็นเครื่องที่ค้ำจุนโลกเหลือเกิน ทุกวันนี้
เราจะไม่สบาย กระทบกระสายก็เพราะไม่มีธรรมะ ถ้าเรามีธรรมะก็จะสบาย เอาตมาก็ดี
ใจที่ได้ช่วยท่านอาจารย์และช่วยญาติโยมด้วย จึงขอฝากความอาลัยไว้ บางทีพรุ่งนี้คงได้
จากไป ไปที่ไหนก็ยังไม่ทราบ อย่างนี้เป็นเรื่องธรรมดา มาแล้วก็ต้องไป ไปแล้วก็ต้องมา

มันเป็นเรื่องอย่างนี้ ไม่ควร ดีใจและไม่ควรเสียใจ สุขแล้วก็ทุกข์ ทุกข์แล้วก็สุข ได้แล้วก็เสียไป เสียไปแล้วก็ได้มาเป็นเรื่องธรรมดา ญาติโยมจงเข้าอยู่ในธรรมะจะไม่มี ความเดือด ร้อน ทุกๆคน ผลที่สุดนี้ ขอให้ญาติโยมทั้งหลายเป็นคนมีโชคดี โชคอย่างใหญ่ หลวงคือ โชครู้จักธรรมะ นั่นแหละเป็นโชคดีที่สุดแล้ว

ในวาระสุดท้าย ญาติโยมทุกคนมีความสงสัยอะไรในใจให้ถามปัญหาได้ มีไหมละ สมัยก่อนครั้งพุทธกาล เรื่องสาวกไม่ชอบพระพุทธเจ้าก็มี เพราะพระพุทธเจ้าบอกให้ ขยัน ไม่ให้ประมาทสาวกที่ขี้เกียจกลัวละเกลียด เมื่อคราวที่พระพุทธเจ้า ปรี นิพพาน สาวกกลุ่มหนึ่งร้องไห้ว่า พระพุทธเจ้าของเราปรีนิพพาน แล้วจะไม่มีใครเป็นครูเป็น อาจารย์สอนเรา สาวกกลุ่มนี้ก็โง่ สาวกอีกกลุ่มหนึ่งยกมือสาธุ พระพุทธเจ้าตาย แล้วเรา สบาย ไม่มีใครบังคับเรา กลุ่มที่สาม เมื่อพระพุทธองค์ปรีนิพพานแล้วก็สบายใจ ปล่อย สดสวางเวทในสังขาร นี้ มีกลุ่มหนึ่ง กลุ่มสอง กลุ่มสาม เราจะเอากลุ่มไหนละ จะเอากลุ่ม สาธุหรือจะเอากลุ่มไหน กลุ่มหนึ่ง เมื่อพระพุทธองค์ ปรี นิพพานแล้วก็ร้องไห้ นี่คือคน ที่ไม่ถึงธรรมะ กลุ่มที่สองนั้นเกลียดไปทำอันนี้ก็ได้ ทำอันนั้นก็ไม่ได้ผิดทั้งนั้น กลัว ท่านจะดูเอา กลัว ท่านจะว่าเอา เมื่อท่านปรีนิพพานแล้วสบายใจ ทุกวันนี้เช่นกันบางที่ ท่านอาจารย์อาจจะมึนงงคล้ายๆกันละนะ เกลียดอยู่ในใจ อดไว้ คนมีกิเลสก็ ต้องเป็นทุกคนแม้แต่พระพุทธองค์ยังมีสาวกรังเกียจอาตมามีลูกศิษย์รังเกียจเหมือนกัน ไปบอกให้เขาถึงความชั่ว เขาเสียความชั่ว เขาก็เกลียด เรา อย่างนี้ก็มีเยอะ ฉะนั้น ปัญญาชนทั้งหลาย ให้พากันตั้งอยู่ในธรรมะให้แน่นหนา เอาละ